

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 160/04-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 20. októbra 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Juraja Horvátha a Jána Auxta prerokoval prijatú sťažnosť Márie Kováčovej, bytom K., Stanislava Kozáka, bytom K., a Kristíny Kozákovej, bytom K., zastúpených advokátom JUDr. T. Š., K., ktorou namietajú porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 1130/95, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Márie Kováčovej, Stanislava Kozáka a Kristíny Kozákovej na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 1130/95 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Košice II prikazuje, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 17 C 1130/95 konal bez zbytočných prietáhov.

3. Márii Kováčovej p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 30 000 Sk (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Košice II p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Stanislavovi Kozákovi p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 30 000 Sk (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Košice II p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

5. Kristíne Kozákovej p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 30 000 Sk (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Košice II p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

6. Okresný súd Košice II j e p o v i n n ý uhradiť Márii Kováčovej, Stanislavovi Kozákovi a Kristíne Kozákovej trovy právneho zastúpenia v sume 22 586 Sk (slovom dvadsaťdvatisícpäťstoosemdesiatšesť slovenských korún) na účet ich právneho zástupcu JUDr. T. Š., K., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. IV. ÚS 160/04-12 z 19. mája 2004 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie s'ťažnosť Márie Kováčovej (ďalej len „s'ťažovateľka v prvom rade“), Stanislava Kozáka (ďalej len „s'ťažovateľ v druhom rade“) a Kristíny Kozákovej (ďalej len „s'ťažovateľka v treťom rade“; spolu ďalej len „s'ťažovatelia“), ktorou namietali porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 1130/95.

Na základe výzvy ústavného súdu zo 16. februára 2004 sa k sťažnosti sťažovateľov vyjadril okresný súd v podaní sp. zn. Spr. 291/04 z 8. marca 2004 doručenom ústavnému súdu 15. marca 2004, v ktorom predseda okresného súdu uviedol, že *„je nutné pripustiť, že v konaní došlo k prieťahom. Tieto však boli spôsobené nielen objektívnou nečinnosťou súdu, spočívajúcou v enormnom zaťažení sudcov (...), ale tiež okolnosťami na strane sťažovateľov (...)*“.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne predložených vyjadrení účastníkov a súdneho spisu.

II.

Ústavný súd na základe sťažnosti a k nej pripojených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu okresného súdu sp. zn. 17 C 1130/95 zistil nasledovné:

Konanie začalo podaním žaloby 27. decembra 1995, v ktorej si sťažovateľka v prvom rade uplatnila reštitučný nárok na vydanie nehnuteľností podľa zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pôde“).

Do 22. januára 1998, keď okresný súd nariadil prvé pojednávanie na 16. február 1998, okresný súd vyzýval sťažovateľov na odstránenie väd žaloby a zaplatenie súdneho poplatku za návrh. Pojednávanie 16. februára 1998 po vypočutí sťažovateľov a žalovaných v prvom a treťom rade bolo odročené na neurčito za účelom predloženia ďalších dokladov.

V období od 16. februára 1998 do nariadenia ďalšieho pojednávania na 20. september 1999 bol okresný súd nečinný. Na pojednávaní 20. septembra 1999 boli vypočutí zástupca žalovaného v druhom rade a žalovaní v prvom a treťom rade.

Pojednávanie bolo následne odročené na neurčito s tým, že vo veci bude nariadené znalecké dokazovanie znalcom z odboru geodézie a kartografie.

Sťažovateľka v prvom rade, ktorá na základe splnomocnenia z 30. januára 1997 v konaní zastupuje sťažovateľov v druhom a treťom rade, predložila 24. októbra 2001 okresnému súdu návrh „*na odvolanie zákonnej sudkyne*“ pre prieťahy v konaní. Krajský súd uznesením sp. zn. 15 Nc 13/02 z 22. marca 2002 rozhodol tak, že zákonná sudkyňa nie je vylúčená z prejednávania a rozhodovania veci.

Uznesením z 21. októbra 2003 okresný súd nariadil znalecké dokazovanie znalcom z odboru geodézie a kartografie Ing. V. D., S., ktoré 14. januára 2004 opravným uznesením opravil, pretože v pôvodnom uznesení došlo k chybe v mene znalca. Znalecký posudok bol okresnému súdu predložený až 23. júna 2004.

Dňa 12. júla 2004 nariadil okresný súd pojednávanie na 6. október 2004 a 3. augusta 2004 vyzval sťažovateľov, aby mu oznámili, či trvajú na žalobe, vzhľadom na to, že žalovaní uvoľnili nehnuteľnosti, vydanie ktorých je predmetom konania, čím odpadol dôvod súdneho sporu.

III.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Článok 48 ods. 2 ústavy zaručuje právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo inom štátnom orgáne

sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K stavu právnej neistoty dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet a právoplatne nerozhodli (napr. I. ÚS 98/99, II. ÚS 64/99).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci (1), správanie účastníkov konania (2) a spôsob, akým v konaní postupoval súd (3).

1) Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd z predloženého spisu sp. zn. 17 C 1130/95, predmetom ktorého je konanie o reštitučnom nároku sťažovateľov na vydanie nehnuteľností podľa zákona o pôde, zistil, že ide o konanie, ktoré tvorí štandardnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov, a preto ho nemožno hodnotiť ako právne zložité. Vzhľadom na potrebu vypracovania znaleckého posudku nemožno však vylúčiť faktickú zložitosť veci, ktorá mala vplyv na predĺženie súdneho konania.

2) Pri posudzovaní správania sťažovateľov ako účastníkov konania ústavný súd zistil, že títo 24. októbra 2001 namietali zaujatosť zákonnej sudkyne (krajský súd nevyhlásil zákonnú sudkyňu z prejednávania a rozhodovania veci), čo treba zohľadniť v ich neprospech. Ústavný súd pripomína, že uplatňovanie námietok zaujatosti zo strany sťažovateľa je síce právom účastníka konania (§ 15 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku), ak sa však námietka ukáže ako nedôvodná, nemožno v dôsledku jej uplatnenia vzniknutý prietah pričítať súdu. Plynulý postup okresného súdu ovplyvnilo aj to, že žaloba sťažovateľov vykazovala aj procesné nedostatky, ktoré bolo potrebné odstrániť [viacnásobná zmena žalobného návrhu (24. júla 1996 upresnenie návrhu, na výzvu okresného súdu 7. februára 1997 opravenie a upresnenie návrhu, 24. februára 2004 opravenie „žiadosti o rozšírenie návrhu“), neoznačenie adresy a štatutárneho zástupcu odporcu (záhradkársky zväz)].

Pokiaľ ide o správanie sťažovateľov ako účastníkov konania, títo prispeli k namietaným zbytočným priet'ahom, ako aj k doterajšej dĺžke súdneho konania.

3) Tretím hodnotiacim kritériom, na základe ktorého ústavný súd zisťoval, či v konaní došlo ku zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu. Ústavný súd konštatuje, že v konaní okresného súdu sa vyskytli obdobia zbytočných priet'ahov, ako aj neefektívny a nesústredený postup.

Okresný súd bol nečinný bez akejkoľvek zákonnej prekážky v období:

- od 16. februára 1998 (pojednávanie) do 20. septembra 1999 (pojednávanie), t. j. v trvaní viac ako 1,5 roka;
- od 9. mája 2002 (zaslanie uznesenia krajského súdu sp. zn. 15 Nc 13/02 z 22. marca 2002 účastníkom konania) do 21. októbra 2003 (uznesenie o nariadení znaleckého dokazovania), t. j. v trvaní viac ako 1 rok a 5 mesiacov.

Ústavný súd poukazuje na neefektívnu a nesústredenú činnosť okresného súdu napríklad v období od 20. septembra 1999, keď sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré bolo odročené s tým, že vo veci bude nariadené znalecké dokazovanie, do 23. júna 2004, keď bol znalecký posudok predložený okresnému súdu.

Ústavný súd konštatuje, že okresný súd od podania žaloby (27. december 1995) do vydania tohto nálezu ústavného súdu v merite veci nerozhodol.

Táto dĺžka konania okresného súdu nemôže byť podľa názoru ústavného súdu ničím ospravedlniteľná.

Doterajšia dĺžka konania nemôže byť akceptovaná aj z toho dôvodu, že vo veci, v ktorej sa namietajú priet'ahy, sa rieši reštitučný nárok sťažovateľov. V takýchto sporoch, v ktorých sa rieši pre sťažovateľov citlivá vec zmiernenia niektorých majetkových krívd, ku ktorým dochádzalo v období od roku 1948 do roku 1989, by mali súdy postupovať čo najrýchlejšie a najefektívnejšie. Ústavný súd konštatoval, že takto okresný súd nepostupoval

v napadnutom konaní, čoho dôkazom je napríklad to, že na posúdenie skutočností, na ktoré treba odborné znalosti, ustanovil znalca po vyše siedmich rokoch od podania žaloby.

K námietke predsedu okresného súdu ohľadom enormnej zaťažnosti sudcov okresného súdu ústavný súd poukazuje na svoju doterajšiu judikatúru, podľa ktorej:

V súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd sa v rozhodovacej praxi ústavného súdu ustálil názor, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezbavuje štát zodpovednosti za zbytočné prietahy v súdnom konaní (II. ÚS 120/02, IV. ÚS 15/03). Povahu objektívnych príčin možno priznať právnym udalostiam, ale uplatnenie ústavou zaručeného práva sa nemôže zmariť nenáležitým správaním štátnych orgánov, ktoré v mene štátu zabezpečujú uplatnenie práv zaručených ústavou (I. ÚS 145/02, IV. ÚS 28/03).

So zreteľom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v konaní sp. zn. 17 C 1130/95 bolo porušené základné právo sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd v dôsledku toho uložil okresnému súdu, aby v konaní o návrhu sťažovateľov, ktoré je vedené pod sp. zn. 17 C 1130/95, konal a rozhodol bez zbytočných prietahov v súlade s ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku [(§ 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde].

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 citovaného článku ústavy boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti z dôvodu pretrvávajúcich prietáhov a vysokej miery právnej neistoty žiadali o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia každému po 30 000 Sk.

Pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal z ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde s prihliadnutím na odôvodnenie sťažovateľov (pretrvávajúcu právnu neistotu) a považoval podľa zásad spravodlivosti za odôvodnené priznať sťažovateľom primerané finančné zadosťučinenie každému v požadovanej výške 30 000 Sk.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd rozhodol o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. T. Š., K. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby v súlade s § 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c), § 17 ods. 2 a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“). Ústavný súd pri priznaní trov konania vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2003, ktorá bola 13 602 Sk. Úhrada bola priznaná v celkovej výške 22 586 Sk za šesť úkonov po 3 627 Sk plus šesťkrát režijný paušál 136 Sk za tri zastúpené osoby. Základná sadzba tarifnej odmeny bola znížená o dvadsať percent vzhľadom na to, že išlo o spoločné úkony týkajúce sa troch sťažovateľov (§ 17 ods. 2 vyhlášky).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. októbra 2004